

ИКОНОМИЧЕСКИ ПАРАМЕТРИ НА МИГРАЦИОННИЯ ПРОЦЕС

Пенка Найденова

Институт за изследване на населението и човека при БАН
naydenova.penka@abv.bg

Резюме: Разглеждат се историческите и регионални икономически детерминанти на днешната миграция на национално и регионално равнище, аргументирайки движението от по-изостаналите към по-високо развити места. Анализират се по-специално ниските икономическо равнище, качеството на работа и качеството на живот в България, считана като транзитна страна от бежанците и легалните емигранти. В този смисъл се изяснява и дългогодишната външна емиграция от България, както и вътрешната миграция към градовете поради по-добрите условия на живот и възможности за намиране на работа в тях.

Направено е заключението, че икономическото неравенство в регионален аспект може да се посочи като начало на истинските демографски кризи, ако не се провеждат мерки за подобряване на условията за намиране на работа, за социалната инфраструктура и стандарта на живот.

Ключови думи: стандарт на живот, детерминанти, миграция, икономическо равнище

ВЪВЕДЕНИЕ

Миграционният процес има разнопосочни връзки с икономическата система и тяхното обхващане не е лека задача. Изричното разграничение на икономическите параметри, от една страна – спрямо обществената среда и от друга – спрямо отделния индивид означава, че миграциите се разглеждат като обект и субект на икономически интереси и оттук – като проява на степента на развитие и като фактор за развитието на микро, мезо и макро равнище.

Известно е при това, че понятието миграция покрива явленията и процеса на териториално разместване на индивидите и съвкупности от тях, така че тук се числят категориите мигранти (имигранти, емигранти), кратност на преместване, влизания и излизания от определена територия на лицата, смяна на гражданството и т.н. със свойствените им белези – пол, възраст, родителство. Обикновено при проучване на потенциалната миграция, а и на реалната, интересът при мирна обстановка (изключваща принудителни миграции по причина на военни, политически събития и природни бедствия) е защо една личност, семейство и цяла общност напуска обитаваното място и условия на бит и работа, за да се засели на друго, т.е. защо е склонно да смени или вече е сменило местоживеенето си.

В статистическата отчетност лицата се делят на групи междудържавни и вътрешни мигранти по причини, каквито са: поемане на работа или бизнес, търсене на по изгодни условия като доход и по-висок стандарт на живота (бит, потребление, културен живот, удоволствия, почивка, здравна, транспортна инфраструктура и социална мрежа), по-благоприятни климатична (екологична) среда, условия за образование и кариерно развитие или изява, встъпване, освобождаване от брак, роднински задължения и т.н.

Очевидно тук причините са личностни или на микроравнище – семейни, родови и т.н. Като мигрирания на мезоравнище могат да се квалифицират тези на общностите – някои религиозни групови преселвания, такива на трудови групи към общи обекти или за сезонна работа, при преместване на производства или създаване на нов или друг вид бизнес и т.н. Всички подобни миграционни потоци на макро и мезоравнище могат да бъдат вътрешно и външно държавни. Междудържавните и междурайонните движения (каквито за ООН са и между-континенталните) на макроравнище, които се обясняват с военно-политически и природо-екологични причини и имат масов характер се квалифицират като бежански. По същество те също са мигрирания в демографски смисъл. Те са физическо движение на населението, което се отразява на числеността или на механичния прираст, а оттам и на естествения.

Направената типологизация може да бъде и отхвърлена или коригирана, но не може да се отрече, че най-силен подбудител на всички миграционни равнища е икономическият. И тъй като той може да е съпроводен и от други, целесъобразно е да се идентифицира със сбор от икономически параметри, които най-често са и детерминанти на миграционния процес. Още повече, че в една или друга форма и проява, те присъстват при всяко миграционно събитие. Историческите примери в това отношение са необхватни. Някогашното велико преселение на народите е изява на стремежа на хората да се настанят на места с по-благоприятни условия на живот – и климатични, и във връзка с безопасността, изхранването и бита. Независимо доколко са свързани с производството, освен със земеделие и скотовъдство при натурална (а и парична) размяна, това са икономически, материални стремежи за уседнал, по-защитен живот и сигурност за децата и семействата. Повечето от водените войни са за придобиване на територии и присвояване на вече създадени блага. Окупирането от победителите на чужди земи е властничество в полза на собствения народ или държава, то има материален, икономически интерес.

При принудителните преселвания победените нямат по-различен интерес, когато търсят нови места и поселища, т.е. такъв е и за победителите. Вземането на пленници е своеобразно емигриране в полза на завоевателите със силно подчертани икономически детерминанти, ако си припомним събитията от живота на Римската империя и институцията на гладиаторите. Малцина знаят също така за отношението към пленниците след стълкновения между някогашните африкански племена. Вид имигранти на територията на победителите, пленниците не се убиват, не са и роби. Те се причисляват към племето, за да работят за него и да го бранят и създават деца – най-таченото богатство за всеки африканец. Роботърговията на този континент е един от най-мрачните примери за икономически подбуди на принудителната масова междуконтинентална миграция. Явна